

Előfizetési ár:

Vidéken: Helyt:
Évnyegyedre 2 f. 50 kr. | Évnyegyedre 2 f. 24 kr.
Félévre . . . 5 f. 40 kr. | Félévre . . . 4 f. 48 kr.
Eladás egyes számonként nincs.

HETILAP.

Hirdetések és magánviták:

Hirdetések és magánviták minden izbeni belkattatásnál még 10 pkr. mond sora 3 p. kr., a blyegdíj számítandó.

Az iparvilág, tudomány, művészet és szépirodalom köréből.

E lap szellemi és anyagi ügyeit illető minden levél a SZERKESZTŐSÉG-hez czinzendő.

Bérmertelen leveleket csupán rendes levelezőnkötől fogadjunk el. Kéziratokat nem küldünk vissza.

Megjelen e lap jelen irnyi alakjában minden szerdán és szombaton déiben.

Tartalom:

A nemz. színház Kolozsvárt a mint ma van. J. E. — Türk por. tanácsos hatása Poroszország selyemtermelésére. Kócári J. — A régiek libora. Farkas Sándor. — Jó sonkapácsolás módja. — Aragón fiatal kora. — Hírfüzér. — Nemz. színház. — Hirdetések.

A nemzeti színház Kolozsvárt a mint ma van.

Ha a napi sajtó valamely eszme vagy közcél érdekében a közönséghez folyamodott, hallgatóság azon kötelezettséget is magára vette, hogy annak miben léte iránt azt koronként kellő részletességgel ugyan, de egyszerűen óvatos tapintattal értesítse. Ezt nem ismerni vagy nem teljesíteni egyiránt vétkes. Így a sajtó iránt vajmi későn lesz nálunk azon bizalom, mi más nivelt nemzeteknél tapasztalható! Kezdeményezni, olykor bele szólni még nem teszi valaminek megalkotását. Fogyig kitartani, végig küzdeni a harcát — ez dicsőség!

Ha egy intézet van létesülében, melynek gondolata a nyilvánosság terén, a hon színe előtt születet, melytől némelyek mogorra közönyvel elfordultak, mások ellenben látására nemes lángra gyulltak s hazafiságuk és áldozatkészségük által életre hívták: már itt az egész dolog folyamát folytonos figyelemmel tartani s iránta a hazát kellő evidenciában tartani, lelkiismeretben járó erkölcsi tartozás; hogy ekép mellányoltassék az, ki előtt a nemzeti és polgári kötelesség szent, megrovassék, kinek vastag aghártyáján a közbajok kiáltó szöze, kemény szívkergén a nemzeti ügyek részvétlenségére áthatni nem bír.

Igy lesz a társadalomban közvélemény, s a közvélemény ez uton emelkedik oly hatalommá, melyet dolyf és konokság, hatalom és közönyösség utoljára respectálni lesz kénytelen.

Ily eszme vala, ily köztörkvési czélul tüzetek ki ez év első felében jobbaink által a nemzeti színészetnek Kolozsvárti időleges biztosítása, fokonkénti fejlesztése, s isten és a hazafiak segélyével egykoron teljes állandósítása. A kormány megegyezését adá hozzá. Honfiak és honleányok e lap utján is felszólítottak segédkezésre. És — nem siker nélkül. Ötszázan feljül áll és naponta növekedik az elkölt részvények száma. A színházépület és színi személyzet körül a legsürgetősebbek meg vannak téve. Az előadások egy, az új várakozások és hazafiai törekvések nyomán és szellemében alakult drámai és népszínműi társulat által már régen megkezdődtek. Ideje, hogy a közönség, főleg pedig a vidéki a megiffodásnak indult intézet iránt ép azon uton, melyen részvételre szólítottat, felvilágosítást nyerjen.

Addig is, mig ezt a felben lévő építesek bevégződése adatszerűleg lehetségesitné, szolgáljanak az itt következők némi előleges tájékoztatásul.

Belső farkas-utca északi sorának középpontján áll a mai nap igazán nemzeti háza, felszárad óta megújult alakjában. A mint a kir. lyceumnál meg a király-utczából jöve felé fordulsz, két tüzösen-eleven lámpa-fény tűnik szemedbe s megvilágítja egész o-

dúg utadat; e zöld vaslemez foglalatu csinos két lámpa egy kurta ölnyi két sugár vasrudon, ez ismét két faragott kő talapozaton áll; a színpület homlokzatán a játszó darabot mutató tábla; be- és kimenetelre három ajtó áll nyitva; a tornácban némi ovatosságra intő más tábla; az előcsarnok a jegyszedői kis deszkabodé és régi czukraszát alkalmasb helyre szállításával kényelmesen tágassá vált; fűti egy izmos érczkenecze, sötétét egy izletes lámpa-pár világítja; a két szélső ajtónál használatlanul hevert folyosó-üregék jobbra balra gyümölcsárulásra, cselédség számára sütéményes czukraszátúgy egy czélezterüen alkalmazott szükségű helylyé vannak elkészítve; az illető esti játék színlap az előfalon egy e végre alkalmazott táblán látható; a be- és fölmenetelt a páholyokba, színpadra és földszinre írott táblák jelölik; az előcsarnokból a színterembe vivő közép bemenetel kettős ajtózata közt van a jegyadás: ezen ajtók felső felét nagy üvegablak képezik, s mihelyt a jegyadásnak vége, be- és kijáratnak rajtok. Így jut be a közönség a színház második osztályába, a sajtóképi nagy terebbe, honnan kisebb nagyobb ajtók visznek a páholyokba, színpadra, földszinre. Ezen térkörben van jobbra egy igen elegans kettős felosztású czukraszát, mi semmi kívánni valót fönn nem hagy, balra leend cselédség számára állítandó várakozási hely, a félkör közepén mindkétfelől vastos ércz-kenecze, kimért távolságokban kellő lámpa-világítás; a páholyfalak marványozott festettiek, mennyezet és házfalak kék, a páholyok részint kifestvék, részint kiszőnyegezvék, ülésekkel, megújított záros kis ajtókkal ellátvak. Két kis keringő lépcsőzet s csinosan festett folyosó visz fel az emeletbe; ennek homlokzészén a földszinti előcsarnok fölött van a színház felügyelői lak újra rendezve, a falak köröskörül így a mennyezet is zöldre csinosan kifestvék, a folyosók kivilágítvak; szintig a második emelet is, bol a színháziroda, a könyvtár és ideiglenes szabóműhely és ruhatar van; e helyiségek oldalai régen deszkával és léczcel voltak kirakva, ma vékony csinos téglafal váltotta fel, a grádicsok kijavitva, a falat mindenfelé kifestve, a páholyi közönség számára czélszerű szükségű helyek alkalmazva. Így jutunk fel a karzatra; az itten volt lécz-hátfalakat ismét vékony téglafalak pótolják, a sok helyütt beomolva volt boltozat és ülések kijavitva.

Az első és második emeletbeli páholyokról meg kell jegyzennem, hogy azok szintén mint az első kifestvék vagy az azokat emlékezet óta tartó lelkes családok által kiszőnyegezvék; a földszinti páholyok száma egygyel szaporodott; ott t. i. hol eddig az orchesterre bejártak, egy takaros kis páholy áll. A földszinti középső ülések hátul fölől nehánynyal megkevesedtek, hogy a mozgékony fiatalágnak nagyobb tér legyen itt és amott kedvelegni; a világításban annyi czélszerűsítés történt, hogy a középponti nagy csilár alá egy ölnyi átméretű üveg-tálcát alkalmaztak, mi a netalán el- és leszállangó olaj-salakat felfogja sat.

A színpad körül ismét sok javítás van téve. Sugó és zenészek a színpad alatt járnak be helyekre külön kis ajtókon; a színpad a-

latti tágas üregnek iszonyu hidegével egy terjedelmes ércz-kenecze melege birkozik, czélszerű sülyedők készültek, a színpad deszkázata kijavitattott, a világítás czélszerű szerkezetű sorlámpákkal, a sötétítés e végre alkalmazott fényellenzővel gépies sebességgel és pontossággal esik meg; a legnélkülözhetlenebb színpadi butorok megszerzvék, függönyök és színpalacsákai vannak javítva, a disztivények naponta szaporodnak, a gépezetben sok czélszerűsítés van; a színpadok és függönyök meg a gépezet közötti tér amazoktól és a bi-juktól kettős padlazzattal van elválasztva, annyira, hogy jelenleg koránt sincs a színpadon az a sanyaru léghuzam, azon fanyar légmérsék, mely eddigelő a gyöngébb idegzetű nőkre nézve a téli játszást sokszor lehetlenné, sokszor életveszélyessé tévé.

Utoljára megjegyzem, hogy a színház egész fedélzete, valamennyi ajtó és földszinti ülőhely merőben ki vannak javítva, az utósók tölgyszínre festve, zárokkal és zárocsokkal ellátva, az ajtósarkok rugonyosan és úgy készítve, hogy maguktól, gyorsan és oly beilleszkedőleg csukódnak, miszerint az eddigi kettős ajtókat merőben fölöslegessé teszik s mégis csak a lehető legkisebb hideget bocsátják be.

Ennyit a régi színházépületről.

Nézzük az újat. Ez az eddiginek ószaki hátrészéhez keresztben ragasztott két emeletű, nyílt szabad kinézést adó takaros ház alakját viseli. Közepén egy kaputornác — porticus — alakú bejárat metszi ketté, hová székkel is behajthatni; földszinti részében jobbra a színház anyag- és kellék-tára, balra a világítási szerek rakhelye, terjedelmes 60 láb térfogatu helyek; első emeletében egyfelől a nők, más felől a férfiak kettős osztályú ültöző szobák, előcsarnokkal és egyéb szükségességekkel; a második emeletben az igazgatói lak, ruhatar és festő-terem. Az épületnek külsője még vakolatlan, egyelő apróság is hiányzik; azonban az anyagok beszerezvék, a közfigyelem minden lépten nyomon ott, a felügyelő gazdák erélyo és kezelési hűsége példányszerű: köz hit, hogy a kinyíló tavasz színházunk körül a kitűzött legszükségesebb javításokat bevégezve fogja hagyni.

Szinto feledém megemlíteni színházunk kis könyvtárát, a naponta gyarapodó szép ruhatarát; boldog isten! pedig mily szánandólag szegénynek valánk mindkettőben csak a mult év elején is! láthatni itt már is számos népszínmű-öltönyeket, továbbá lovagkorbelieket, rokokókat, sőt a Hunyadihoz és Kunokhoz való egész öltözék oly kedves, oly imposant, hogy a figyelem rajta felejt magát, a képzetet elhal eredeti szépségeiben! S most is naponta újak meg újak készülnek, úgy, hogy nem sokára egy diszes és bő ruhatarnak alapja is isten jóvoltából le lesz rakva.

S mindezek alig három hónapnak jó remény fejében kezdett, s egy pár jó honfinak előleges áldozata által végrehajtott művei!

Hát a színház szellemi érdekében, nyelvünkre és nemzeti életünkre kihatólag mi van téve? mit mutat a maiglan eredmény? minő jövőre nyujtanak kilátást az új constellatiók? Mindezekről egy következő cikkben.

J. E.

199

Türk por. tanácsos hatása Poroszország selyemtermelésére.

Korunk iránya a gyakorlatiak felé hajol. Közlő barátja lévén a selyemtermelésnek, jól esett lelkének ha elméletek helyett tényeket látott e téren; de arról is meggyőződve, hogy ez iparág többek által üzése hoz valóságos hasznót magok az egyesekre is, de főként a közegészre, a honra nézve: jónak látta felmutatni, mit idézhet eleve egyetlen lelkes honfi Poroszországban.

Hogy annál inkább felfogassuk, nem árt egy futó pillantást vetni Poroszország selyemtermelésére.

Poroszországban 1700 előtt csakjegyes nyomait látjuk a selyemtermelés körül iparnak. Ezután kevés idővel itt is megragadja a kormányt különben nemes buzgalma, s jó hiszemében, hogy népe javáért intézkedik, a helyett, hogy a népet eleve fogékonytá tenné az atyai gondoskodásra, hatalomszóval igyekszik az epertelést megszervezte meghonosítani. Az eredmény az lett, mi mindenütt, hasonló esetekben. 1712-ről Frisch Leonhard tudósársági tag jegyeztetik föl, mint ki a temetők körülültetését először indítványozza, mi 1719-ben kormányilag meg is rendeltetik, és ki már ekkor 100 font selymet képes termelni. De aztán 1794-ig is csak 100 font az egész ország termelési összege.

De ez időben aztán II. Fridrik uralkodik, ki alatt 1774-ben már 13,164 font a termelés. 1782-ben 3 millió levelezhető eperva van. Igendő 1784-ről 80 egyén nyer jutalmat az ezen iparágban kitüntetett szorgalmáért.

Azonban a potsdami nagy katoná-árva-intézetben üzött selyemtermelés nem kezdett céljának megfelelni, hasonló szerecséltenség mutatkozott a berlini népiskolatanító-képződe s más hasonló intézetek akkörüli fáradozásaira nézt is, melyekben pedig a kormányzat tetemes tökéje fektet, s kir. számlára nagyban folyt a működés. A hiba a kezelésben volt. Azt hitték ugyanis, miszerint a selyemhernyó eredetileg meleg égélj szülőtte levén, tetemes fok melegre van szüksége: volt is igazok, de nem abban aztán, hogy evégre ajtót, ablakot szorgosan csukva tartottak. Ez által ugyan is meggyűlvén a hernyók erős, s a levelek s emésztet természetes kigőzölgése, a légnek okvetlen meg kellett romolni, mi mind a hernyóknak dögihalát, mind a velők foglalkozóknak betegségeket okozott. Természetes, hogy ha van, ki szakismerettel bírt volna e nem történi; tehát az sem mi következni fog.

1810 január 19-ről Postdamban egy rendelet kel, minél fogva minden eddigi kormánykényszer megszüntetik az epertelítés körül; iskolák, egyházak sőt még temetők körül is szabadon kivághatandók, az azokról s egész országra szóló idősziaki kimutatványok megszüntetendők; a népiskoláknál evégre épített szobák más célra fordítandók sat. sat.

Képzhetni következményét. A kormány ültetve a fák legtöbbit, s a föld-tulajdonos csak gondozására köteleztetve eddig, most pedig ettől menekülve, sőt 10 ezüst garas ültetési költség megtérítése mellett a fának is szabadon tulajdonosává lehetve, s főleg pedig mivel a legtöbb eperva legalább is $\frac{3}{4}$ öl tüzi fával ajánlkozott, volt erdőlés országsszerre: a 3 millió epervából alig menekült meg 20,000 az irtóháborútól.

Számítsunk már most egy 50 éves epervára csak 100 font levelet s vegyük, hogy csak minden második évben lett legyen használat alatt, még is évenkénti jövedelmét 15 ezüst garasra tehetve, összes értéke 10 tallér (porosz). 30 milliónyi löke tételét hát tönkre ez egyetlen csapással. S 50 év szükséges kiépülni e veszteséget.

Ezeket kell tudnunk, hogy méltányoljuk a következőket. Ez idő után egy hosszas zsbadságra következett be az 1826-dik év, de halljuk a többi a tisztelt férfitól magától, mit ezennel selymezeto egyik könyvének előbeszédéből folytatunk:

Körül-belől 10 éve — írja 1836-ban — midőn stückenki oskolamester, Götze, hozám jött, s engem pártfogóul kért fel fia számára, ki is állítása szerint jeles tehetségekkel bir nem iskolatanító, de lelkesi állomás betöltésére.

Ismerve helyzete szegénységét, nem vala hajlandó ezen szándokát gyamolítani, s csak a jövedelmére hivatkozott. Erre válaszóla: jóllehet hivatala nem fizeti is őt, hogy a kérdéses cél megbirhatná, azonban selyemtermelésé azon fölül évenként 120—150 tallért biztosít számára.

Mindazok után, miket a selyemtermelés felől eddig elő hallottam, miszerint az a porosz égalhoz nem alkalmas, s ezek felett a tanítással teljesen összeférhetlen volna sat. nem merék kötetlenül hitelt adni a feladásnak.

Azonban a meglehető agg embert mint becsületet ismertem. elhatározám azért az ügynek helyben nézni utána. Ugyanazon év más-jusában egy reggel ugyan is véletlenül lépék az iskolaszobába, emberemet illő működésben találám az iskolások között, mialatt nője és a lányok egy más szobában hernyókat étetének; semmi tisztállanságot, semmi rozsz szagot nem vettem észre.

Götze előmbé terjeszté nagyon pontos számolatait, s igaza volt — az utolsó hat év alatt évenként 120—150 tallér fölöslege, tiszta jövedelme volt.

Még ugyanaz nap egy másik selyemtermesztőt, a zinnai iskolamesteri Henninget látogatóm meg s ugyanazt tapasztaltam.

Most a dolog egészen más színben állott előltem.

Kedvencz vágyom lévén a szegény falusi mesterek állapotán segíteni: ezennel az könnyűnek tetszett, s eltökéltem hatáskörömben megkísérteni.

E végre lehető tökéletes műismeretet szerzetem magamnak, annyira, hogy magam is intézetet kezdhessék.

Nem soká meggyőződtem, hogy a selyemtermelés magában, azaz a hernyók nevelése semmi különös nehézségekkel nem jár. Mindazáltal a matóllálás, mitől főleg függ a selyem értéke, csakugyan bajos, fáradságos sőt egészségtelen működéséknél tűnik fel; mivel a munkás nőnek meleg nyári napokon hajlott irányban, térdével a hév kemenczével érintkezve, kellett ülni, és csaknem buzgó meleg vízben működni ujjával, míg a másik, ki a matóllát kezével forgatta, nyilvánosan kifárasztó munkát végezett napestig.

Magok az iskolamesterek, kik a selymet magok matóllálák, szintén panaszolák, hogy a működés után ujjbegyeiknek 3—4 hétig nem képesek hasznát venni a meleg víz hatásáért.

Elhatározám azért, ezen is segíteni, de könyvekből e tárgyban semmit nem okulhatván, rá adtam magam, azon országokba, hol a selyemtermelésben némi előhaladásokat feltételeztem, mint Olasz- és Frankhonba, személyesen elvándorolni. Kővári J. u.

(Folyt. köv.)

A régiek bibora.

Valamint sok egyebet, úgy a biborfestéket is a phöniciáknak tulajdonítják, s ennek valóságát sok körülmények tanúsítják. Egy régi, általános elterjedt monda szerint, egy páztor, midőn egyszer juhait a tenger partján legeltetné, észrevette, hogy kutyája szája bibor-színre van festve. S az ez iránti vizsgálat nyomán megbizonyosodott, miként a kutya egy csigahéjat harapott át, s szája ez által festődött meg. A phöniciai nép — ez a hajdonkor angol népe — speculatio jellemé e fölfedezést csak hamar felfogta, az által rendre rendre egy soha sem sejtített jóllétet idézett elő.

Ez a biborsiga azon „purpura” nemhez tartozik, melynek számos különböző neme tétezik még ma is minden tengerben.

E purpur-csigák nedve sötétvörös mikor az állat ifju, később fekete lesz, midőn más nemeknél scharlach-vörös, például a „rombita-csigában. A régiek mindezen állatokat ismerték a Középtenger partjain, valamint Cyprus, Kréta, Rhodus, Tarsis, Tyrus, Sidon, a Belier szigetek partjain s máult is.

Ezen csigák összetörése, megfőzése, s valószínűleg alkali, vagy növényssavanyvnyi vegyítések által nyerik a különböző színezeteket a magas vörösen kezdve viola- vagy fekete-vörös, melybe a festendő anyagokat rögtön mártották. A tyrusi vér-vörös bársony volt a legelső, legszebb. Ehez hasonló volt a viola-színű Amethyst-bársony: mindkettő égő fényökért a legpompásabbak valának, s ezekhez csak a földi hatalmasságok s előkelők juthattak, mert csak ezek voltak képesek megfizetni; mert ugyanis 300 font csiga kivántott arra, hogy 50 font gyapju megfestethessék, s ezen csigák épen nem találtattak bőven. A fejedelmek, kivált Babylon, Assyria s Persia királyai a bársony anyagokat drágakövek gyanánt halmozták kincstáraikba. Ily nagy becsé s tekintete mellett nem csoda, ha a bársony az uralkodók köntöseiben az első szerepet játszotta.

Tehát, a mint mondaték, a tyrusi bársonynak legnagyobb keresete volt; a hajdonkor e legnevezetesebb kereskedő városának köszönte jelesen nagy hírét s jóllétét, s Strabó azt teszi hozzá, mikép Tyrus minden baleseteit hajózása s festékeivel győzte le. Nagyon kiterjedtnek is kellett lenni ottan ezen iparágban, midőn Strabó nyilván mondja, hogy a város a festékek sokasága miatt erősen moekos volt. Ezekiel propheta is a tyrusiak bársonyát azon legbecesebb drágaságok közé, mint a selyem, rubin, arany sath, sorozá, melyekkel ők kereskedtek. Tyrus mellett megérdemli az említést a régi Thyra is, melyet az apostolok levelei említnek. E város neve ma „Akhessari” vagy „Aksarai”, mely jelenleg is scharlach-posztóival tünteti ki magát, s eladás végett nagy mennyiséget küld Smyrnába. Tyrus már rég lezállott magaságáról, de az ő bársonya még sokáig élt, s Krisztus születése után egy századdal még mind emlékeztette a világot a tengerek uralkodójára. Ez a név „Tyrus” eltűnt ugyan a népek szájából, de a bársony megtartotta dicsőségét maig is, mert az halhatatlan mint minden szép.

E czikkecskét nem csak azért íram, mert a bársony történetét tudni természetesen kíváncsi vagyok, de azért is, hogy megmutassam az által is, mit már többször állítottam, miként egy parányi dolog, egy iparágacska, eszes, iparos emberek által kezelve, képes egy országban teremteni kincset, jóllétet, civilisatiót, hatalmat, szabadságot; s most ujra is bátorkodom megpendíteni azon ötletemet, miszerint Erdélyben, mely távol esik mind a tengertől, mind a vaspályától, mind a szerencsétől, mely üdvös volna oly iparágakhoz nyulni, melyek inkább kézi erőt, mint sok pénzt igényelnek. Ilyenek volnának az ércbányák, s jelesen az intréaldi, felgyógyi, csákllyai, hátszegi s több helyekben található márvány- s más pallérozható kövek nevelése; ilyen volna a felgyógyi s zsy-i szénkö, melyent itt egy egész hegyet találtam, s hirlap által közzé is tettem. Aid e toi, et Dieu t'aidera“.

Farkas Sándor.

Jó sonka páczolás módja.

A ki jó sonkát akar enni szükséges: hogy ahhoz való sonkahúst szerezzon; a mely egy, vagy legfennebb két évet betöltött sertésből — mit a bőr vastagságáról megítélheti — legjobb; szükséges, hogy a sertésnek hátulós lábait egészen a legfelső forgóból a keresztcsonttal egyetemben, úgy metszettesenek ki: hogy a lábokhoz tartozó húsból legkevesebb rész se vágassék le. A háznál töröküzán a

végre hízalt süldők és sertések husa, kivált ha nyáron által mezőn, később makkon, s végül töröküzán tartattak, izletesebb a folytonosan olban vagy moslékon tartott sertés húsánál. De minthogy igen kevesen tehetik azt, hogy ekkép sonkahúst szerezzenek, és sertést ölessenek; a mézárósnál kell rendelkezni a sonkának ily módon kikerekítésére. Ha a sertés háznál öletett le, úgy sietve mielőtt még a hus hűlni kezdhetne, a sonkákat kell ki-metszeni és azonnal a páczoláshoz fogni, mit így kell kezelni: Minden sertéslábhhoz, mely 10 vagy 12 fontot nyom, vagy valamivel többet is, végy 1 és fél font konyhasót és 1 és fél lat saletromat, ezt egybevegyítván tedd egy vas akár cserép-lábosba vagy nagy serpenyő-be tűzre, és szüntelen keverés közben melegítsd annyira, hogy a legdurvább férfikéz bőre is alig állja, és dörzsöltesd így melegen rendre sebesen a sonkahusba, mig nem az jól izzad; miután ez megtörtént, mi főmütétel, végy minden sonkálábra 4 lat fenyőmagot, 2 1/2 lat koriandert, 1/2 lat bécsi csombort, néhány babérlevelet, és néhány zsájelevelet, néhány szem borsot, szegfűborsot, szerecsendióvirágot, majoránát, paprikát, törd ezeket, még mielőtt a páczoláshoz kezdeddél, együtt össze, és dörzsöld ezeket is jól belé a husba, és rakd egy tiszta cseberbe egymásra, tégy deszkát rá és nyomtasd meg nagy kövekkel, forgasd meg minden reggel és este, s locsold meg a levélvel — mely a cseberben a sóból keletkezik — így tartván négy vagy öt hétig hűves de nem hideg helyen, vedd ki, tedd arra deszka közé, nyomtasd meg kövekkel 48 óráig, ezután akaszd 24 óráig levegőre, s hadd száradni; e megtörténvén akaszd hideg füstre, (semmi esetre se melegre) tartsd ott 4 hétig, akkor szíttál hammuval elegyített sóval dörzsöld be és hindsd be jó vastagon; a kiálló csontokat pedig még mielőtt füstre teszed, dörzsöld be jól fokhagymával, mit, a ki szereti, a páczba tehet. Ez utolsó mütétel a legyeket a hústól távol tartja, és a nyűvesedéstől és megromlástól megóvja. Ezen módon páczolt sonkát nyárban nyersen lehet enni, mely izletesebb a szaláminál.

Aragó fiatal kora.

Aragó 1783-ban a pyrenai hegyek közt született, s első tanuló éveit születése helyén Estagelben, a falu tanodájában tölté el. A pyrenai hadsereghez utazó katonaság gyakori átvonulása Aragó érzékeny lelkére korán nagy benyomást tén, s főként azon izgatottság, mit benne a spanyol sereg invasiója támasztott, benne a hadi élet iránt különös szeretetet ébresztett. Szüleinek mindig gondosan kelle öröködniök fölötté, mert e hajlam a hét éves fiut többször hévvel ragadá meg, s nem ritkán kelle őt, a távozó katonaság után ballagót, órányi távolságról visszahozni. A Peires-Tarlesnél történt éji csatában néhány spanyol katonára eltévedt, s öten közülök egy dandárnokkal napfelkelte előtt Estagelbe, Aragó születése helyére vetődének. Mikor a katonák a faluban felállított szabadságfát megláták, elkiálták magukat „somas perditas“. A hét éves Aragó hallván a felkiáltást, atyja házába szaladt, ragadá azon lándzsát, melyet egy átutazott katonára nálak fejezett volt; egy utca-szögleten megállt, a dandárnokot, ki őt emberből álló dandárját vezérelé, megtámadá s megsebesíté. A dandárnok épen egy kardcsapással akará a vakmerő gyermeket megbüntetni, midőn a fölfegyverzett falusiak előrohantának, s az egész csapatot fogolylyá tevék. Aragó családja nem sokkal azután Perpignanba költözött, hol aztán ő a közfőtanodába járt. Főfoglalkozása a literariar studium volt, míg a bekövetkezett viszonyok ideáit megváltoztatták. Egyszer sétálás közben a város földbástyáin egy fiatal mérnök-tisztet látá, ki ott némi építési javításokat tétetett. A gyermek bátorkodék a fiatal tisztet megkérdeni,

miként juthatott oly fiatalon tisztségre. „A politechnikai intézetből jöttem ki“ válaszla a tiszt. „Micsoda intézet az?“ „Oly intézet, melyben valaki vizsgálat után fölvetetik.“ „Sokat kívánnak a kijeleltt?“ „Megláthatja azon programmból, mit a kormány a megye igazgatóságához évenként ki szokott küldeni. Egyébiránt a politechnikai intézet könyvtárában is megláthatja.“

A kíváncsi Aragó Ferencz tüstént oda szaladt, s azon pillanat óta lemondá a Corneil, Racin s Molier olvasásáról, s magát egészen a matematikai tanokra szentelé. A pergignani főtanoda matematika tanára igen derék s lelkes férfit, de rossz matematikusi volt, Aragó tehát Párisból a Legendre, Lacroix és Garnier munkáit hozatá meg, s egészen magára tanulmányozá egy magán férfi tanácslati által gyámolítva, ki a matematikai tudományokat különösen kedvellé. Aragó már fél év mulva készen állá a politechnikai intézetbe felvételére iránti vizsgálatokat kiállani, mindazáltal a vizsgáló betegsége miatt, ki a jelölteket Párisba rendelé, a vizsgálat ideje egész évig halada. Kívánatai gyulponlja vala tűzértisztíté lehetni, s hallván, hogy egy tisztnek muzsikálni, tánczolni s vívni kell tudni, reggeli óráiban magát azokban gyakorlá.

A vizsgálat ohajtott ideje végre megékezett, s Aragó, egyik tanuló társával Toulouseba ment, hol a jelöltek megvizsgálandók valának. Egy tanuló társ, ki legelőll állá a vizsgálatra, egészen megbukott. Midőn Aragó lépe a táblához, a vizsgáló, így szóla hozzá: „Ha ön is úgy akar felelni, mint bajtársa, szükségtelen magát megvizsgáltatni.“ — Bajtársam — felele a 17 éves Aragó — sokkal többet tud, mint a mennyit tanusita; reményelem szerencsésebb leszek mint ő, de mit az ur monda engem eljeshethne, és szükséges lelkierőmet elvehetné.“ — „A tanulólanok mindig félénkek; elejébe terjesztetem már önnek, hogy ne álljon vizsgálatra, hogy a bukás szégyenétől megóvjam.“ — „Semmit sem tartok nagyobb szégyennek annál, mit az ur most velem művel. Vizsgáljon meg, ez ur kötelessége.“ — „Uran ön nagy hangon beszél, mindjárt meglátjuk, ha vajjon méltán büszkélkedhetik-e?“ — „Uram, készen vagyok“ felele a fiatal daczos. — Mange azután egy kérdést tevé fel a mértanból, mire Aragó igen jól megfelelt. „A vizsgálatot — szóla Mange — már bevégeztték nyilváníthatnám, de teljes örömemre, önnek még két kérdést teszlek.“ — Miután Aragó arra is kitünőleg megfelelt. Mange ur felugrék, őt megölelte, s monda: a névjegyzékbe legelőll teendi. — Aragó a bajtársa vizsgálatja alatt a toulousei jelöltektől a perpignani tanulókról éles megjegyzéseket hallá. Ez volt az első, mikor Perpignanból vizsgálatra ifjak ajánkoztak. A mint Aragó a maga törtéjében szemérmesen említi Mange ur nyilatkozata s ölélése őt egészen elragadá, s azt atyai városának adott elégtételül tekinté. Mikor Aragó a polytechnikai intézetben első év végével vizsgálatra állott, ugyan e jelenés történt. A vizsgáló ez alkalommal a híres mérnök Legendre volt, ki néhány év mulva Aragó barátjává s tanártársává lön. Épen akkor vivének el onnan ájtultan egy tanuló, mikor Aragó a tanár szobájába lépett. „Ugy hiszem — mond Aragó, — hogy e körülmény Legendre urat valamennyire szelidítette, de ellenkezőt tapasztalék.“ „Hogy hívják őnt kérdé mogorván?“ „Aragó“ — felelé. „Őn tehát nem francia?“ „Ha az nem volnék, nem állanék ön előtt. Soha sem hallottam, hogy ez intézetbe valaki fölvetetnék, mielőtt bizonyosan tudatik, hogy francz-e?“ „A mellélt maradó, hogy nem franczia az, kit Aragónak hívnak.“ „S én erősitem, hogy franczia, még pedig jó franczia vagyok, bár mennyeire idegennek tessék is ön előtt revem.“ „N szívődünk tovább a felett — monda Legendre — álljon ön a táblához.“ Azonban alig vevé Aragó kezébe a krétát, midőn Legendre előbbi támadó pontjából kiindulva folytató: „Őn azon megyéből való,

mely az ujjab időben csatlódott Franciaországhoz.“ „Nem uram — viszonzá Aragó — én a kelet-pyrenei megyéből való vagyok.“ „Miért nem monda azt mindjárt, most minden világos, ön spanyol eredetű nemde?“ „Megléhet, de az én szerény családomnak nincs semmi családfája, abban kiki önérejen emelkedik fel. Még egyszer nyilvánítom, hogy franczia vagyok, s ez önnek elég. Utolsó élénk feleletem — beszéli Aragó — nem bír Legendre urat irántami kedvezésre, s azt mindjárt is tapasztalám. Ugyan is még azon kérdésére felelék, mely a kettős integrale alkalmazását szükségülé, e szavával szakasztá félbe: „Azon modort, mit ön alkalmaz nem tanárjától tanulta, honnan vette tehát?“ „Önnek egyik emlékiratából.“ — viszonzám. „Miért választa azt? hogy nekem hizelegjen?“ „Legkevésbé sem. Azért választám, mivel nekem legjobbnak látszik.“ „Ha ön ezt be nem bizonyítja, nyilvánítom, hogy ön észrevétele, legalább a mi a karaktert illeti, rossz.“

A felvilágosítás egészen a vizsgáló megelégedésére történt; egy más nehéz kérdés jeles megoldása a tanító jó akaratját egészen Aragó részére hájtá, ki őt következendő szavakkal bocsátá el: „Látom idejét jól használtá, haladjon így a második évben is, s mint jó barátok fogunk egymást megválni.“

A consulságnak császársággá lett változtatásakor a tanulók közül sokan vonakodtak az alkotmányozó tagok tisztelegéseiben részt venni. Lacuie tábornok az intézet igazgatója tudósítá a császárt ez ellenszegülésről. „Lacuie ur — monda Napoleon — azon tanulókat, kik ily tüzes republikanizmust tanusítottak, ne tartsa az intézetben; küldje el őket.“ Néhány percz mulva utána tevé a császár „elsőben nevéket s előmozdítási rangjokat akarom tudni.“ Mikor más nap a névjegyzéket látá, azon névnel, mely a tüzérségnél legelőll vala, megállott. „Az elsőket — monda — nem üzöm el, ah bár a legutolsók lettek volna. Lacuie ur hagyja a dolgot annyiban.“

Semmi sem vala nevezetesebb — beszéli Aragó — mint azon ülés, melyben a tanulóknak tábornok Lacuie előtt előtt az engedelmesség esküjét kelle letenni.

(Folytat. köv.)

H I R F Ū Z É R.

— Az austriai állami és magán vasutak összes hossza jelenleg 244 3/4 mföldet tesz; építés alatt van még 123 1/2 mföldnyi, s ha a tervben lévő pályák mind elkészülnek lesz 524 mföld. Az építés alatt lévő szolnok-debreczeni pálya 26 1/2 mföld hosszú, a püspök-ladány-váradí 8 1/2. Az „Austria“ reméli, hogy a többi közt leghamarább fog épülni a szebren-brassói vonal magán vállalkozók kezében.

— A gyarmatosítás ügye közelebből megint fölmerült, s hire jár, hogy e tárgyban nem sokára törvény fog megjelenni, a mely a Magyarországon megtelepülők jogait tartalmazza.

— A korán beállott tél a dunagőzhajózásnak az idén hamar véget vetett. A fel-Dunán már megszűntek a járatok.

— Az epemirigy Bécsben több nevezetes férfi közt dr. Maithsteini Wildnert is elragadá, a ki az által tevé emlékezetessé magát, hogy a lóhúsarulást ő hozta divatba Bécsben.

— Gr. Festetics Leo helyett a pesti nemz. színház ügyeit ideiglenesen Nyéki és Simoncsics urak vezetik.

— Végre Pesten is színpere kerül Czakó Kolozsvárt már ismert drámája: Sz. László és kora. Jókainé vette jutalomjátékul s azon igazításokkal fogják adni, a miket Jókai tőn e különben classicus műven.

— September hóban összesen 3,950,200 darab levelet expedáltak az austriai postahivatalok.

— A mint irtuk volt, Párisból több fényfestész ment volt a keleti harc terére, a

kik nem töltik heverve az időt, mert már 400-nál több képet küldtek Párisba az egyesültek különböző harczeitól. A hadügyminiszteriumhoz érkező harcai jelentéseket mindig ilyen képek kísérik.

— Moldova fejedelme ígéretet tön, hogy Jassyt vsrút által mielőbb össze fogja kötni az austriai határszéllel.

TÁRCZA.

Nemzeti színház

Novb. 18-kán. Szilágyi Sándor javára: Bátor Erzsébet, dráma 5 szakaszban Garaytól. Ez est szép számú közönséget a jutalmazott mellánylása mellett szereltük a Garay nevének s a magyar dráma érdekességének tulajdonítani. A darabról nem szólnk, hibáit s érdemeit már többször megvitaták. Előadása minden kívánatnak megfelelt. Váradiné a czimszerepet sikerülten adta, s játéka átgondolt volt, a mi nála szokott dolog, s nem az ő hibája, hogy nem minden szerep talál egyéniségével. Utána Gyulaiit kell említenünk, a ki Ficzkot jellemezni tudó tehetséggel személyesíté, csak hogy pár helyt túl ment a határon, a mit az önkénytelenül előtört ne-

velés bizonyít. A fenségestől úgy mint a borzasztótól csak egy lépés van — a nevelésig. Davolyát Patakiné jól játszta. Tabán Benedek, Olivia H. P. Cornelia kezében hogy nem vészelt el, tán említenünk is fölösleges. A gyönyörű magyar dísz-jelmerek színhazunknak dicsőségére valnak. A jutalmazott büszke lehet azon fogadatlásra, a mely kis szerepében első megjelenésekor érte. A komoly hármas tánc is zajos tapsokban részestült.

Nov. 19-én. Szép juhász; népszimnű 3 felv. Irta Szigligeti József. Sokszor látott mű, de jó előadás, a mit Váradiné (Berényiné) H. P. Cornelia (Rózsa) Szilágyi S. (Bálint) emeltek leginkább. Kovácsné (Pösz Maria) sok komikai erővel bír, de rögtönzéseivel árt játéka kerekdedségének. Filipovic és Pajor N. a darabba szőtt gyönyörű népdalokat igen szépen énekeltek. Közönség szép számmal.

Nov. 21-kén. Párisi adós; vigi. 1 felv. és Mai paraszt francia vigját. hasonlólag 1 felvban. Mindkét darab igen jól mulattatá a közönséget, főleg az utóbbit, a mely ma először került színre. E darabban új az eszme, s kivétele ép oly eredeti, mint mulattató. Tagadhatlanul egyike a legjobb vigjátékoknak. Mindkét szimmben Gyulai játszta a főszerepet, s ha jó volt az elsőben, a másodikban művésztinek lehet nevezni játékát. Szint oly szépen

játszta Rónai és Benedek meg Váradiné, főleg az elsőnek a végjelent felségesen sikerült.

Nov. 22-kén. Lignorolles Louise volt hirdelve, de H. P. Cornelia betegsége miatt a Tudán kívül kémet rögtönzék Előadás végével Tóth Soma eljött közelebről betanított magyar tánczát harmad magával.

Nov. 23-kán. Szökő év. Angol vigj. 3 fiban. Elég jó előadás, de miként az előbbi két napon, kevés számú közönség. Mi jól tudjuk, hogy minden nap telt színházat nem lehet csinálni, de az igazgatóság igyekezze a közönségben elég érdeket kelteni fel; mi meg eddig nem igen vádolhatjuk a közönséget, s ohajtanók, hogy a se talájon alapos okot a színházba nem jövés kimentésére. A többi közt azon indítványt is hallók, hogy hétköznapi-ra jó volna a karzat árrát lejjebb szállítani, mert az odejáró osztálynál pár kr. is sokat tesz. Az indítványt ajánljuk az illetők figyelmébe, mert annyit igaz, hogy nem egy színház segített már magán az árak lejjebb szállításával.

Ma, nov. 25-én Komáromy Alajos javára: O thello. Dráma 5 felvonásban. Irta Shakespeare, fordította Vajda Péter.

Agio. Bécs novb 20-án: arany 31 1/2; ezüst 27 1/2

HIRDETÉSEK.

(538) (1-3) 3781.

HIRDETMÉNY.

Kolozsvár sz. kir. városa tanácsa által közhírré tétetik: hogy volt kereskedő néhai Püspöky Antal, mult 1853-dik év május hó 9-kén e városban — végrendekezés hátrahagyása nélkül — elhalálozott. Minthogy ezen bíróság előtt nincs tudva: vajjon és mely személyeket illet az elhalt hagyatékához örökség; ennelfogva mind azok, kik erre bár mely jogczimból igényt támaszthatni vélnék, felszólítatnak, hogy örök-jogukat az alább keltt naptól számítandó három hónap és 15 napok alatt ezen hatóságánál jelentsék, s örök joguk kimutatása mellett örököszi nyilatkozatukat nyújtsák be; ellenkező esetben a hagyaték, melyre névze az által tanácsi irnok Végh József hagyatéki gondnok rendeltette — azokkal, kik örökösöknek nyilatkoztak, tog tárgyalatni, s nekik átadni; a hagyaték el nem foglalt része pedig, vagy ha örökösnek senki nem nyilatkozott volna, az egész hagyaték — mint örökös nélküli — az álladalom által fog behuzatni.

Szabad kir. Kolozsvár városa tanácsából novb. 16-kán 1854.
Wendler Frigyes s.k. ideigl. polgármester.

(539) (1-3) 3781.

HIRDETMÉNY.

Kolozsvár szabad kir. városa tanácsa által mind azok, kiknek mint hittelezőknek végrendelet nélkül mult 1853-ik év május hó 9-kén e városban elhalt kereskedő néhai Püspöky Antal hagyatéká ellen követelésök van, felszólítatnak, hogy ezen bíróság előtt igényeik bejelentése és igazolása végett jövő 1855-ik év martius hó 2-dik napján délelőtti 10 órára jelenjenek meg, vagy addig kérvényeket írásban adják be; ellenkező esetben a hagyatékhoz, ha ez a bejelentések s követelések kifizetése által kimerítették, további igényök csak annyiban leendő, a mennyiben őket zálogjog illeti.

Szabad kir. Kolozsvár városa tanácsából novb. 16-án 1854.
Wendler Frigyes s.k. ideigl. polgármester.

(541) (1-3) Egy fejős és két borjúzó bival eladó. Hiduteza 309 sz.

(542)

Seidlitz por.

Ezen felséges hatásáról ezer még ezer példa által elhirhedt seidlitz por, a legtekintélyesebb orvosi kapacitásoktól alkalmaztatik a kijelölt körösetekben, s nem csak a fővárosban, hanem a tartományokban is napról napra növekvő hitelenél fogva megátalkodott gyanusítások daczára ugy a palotákba, mint a gunyhókba utat tört magának.

Messze elterjedt híre ezen tudományos segéd-cszközökkel nagyban készített gyógyszerési gyártmányok megállapított tény.

Biztos gyógyereje a „valódi seidlitz por”nak, gyomor- és hasbajokban, májservekben, dugulásokban, aranyérbben, szédülésben, szivdobogásokban, vértululásokban, gyomorgörsében, nyálfolys és gyomorégetésben, valamint különféle női betegségekben általánosan el van ismerve, s száz meg száz beteges kedélyű egyének, kiknek foglalatosságuk folytonos álést igényel, tetemes enyhülést és friss tetelört nyertek a seidlitz por használatá által. Mellán megemlítendő még azon tulajdona is a valódi seidlitz pornak, hogy íze kellemes, s igen jóízű pezsgő ital készül belőle, mely az iny kellemesen ingerli.

Egy lepecsételt skatulya ára egy pforint. Főraktár Kolozsvárt egyedül és csupán DIETRICH SAMUEL kereskedésében.

(543)

Tudományos vélemény.

Borchardt tudor illatos gyógyerejü szappanjában a nagy mennyiségű növényi anyagokon kívül, mely nevezetesen illatos és rop-olajos ásványrészek is vannak, melyek ezen szappan hatását sajátosságossá és jellemzővé teszik. Ési gy nem csak lágy gyá és hajlékony nyá teszi a bőrt, mi által a nedv-különzés szabadabb lesz, hanem még vegyalkatrészeinél fogva felszívólag és fordítólag hat a bőrre, az al-sejlesztvötre és mirigy műszerekre, melyeket új tevékenységre ingerel.

Azért is e szappan azon esetekre van kijelelve, hol a külbőr kérgessége és szárazsága miatt a hajlékonyság hiányzik; ott, hol a megátlott kigözögés a bőr alatt rendetlen lérakodást képez, mint a bőrfóltoknál és az ugy nevezett perseneknél; továbbá, hol a bőrt azon fenakadásokból az alkalmatlan tenyésztetrei hajlamot nyeri, mint a korpanál, a foszliánynál, a gumónál.

Ha bár az e szappanali csupa módos a kevésbé nyakas esetekben elégséges, a terhesebb bajokban még is magasb fokra emelhető annak ereje és hatása, az által, ha a kijelölt helyek őji felszívás végett este bedörgölletnek, és másnap reggel a fel nem szitt maradék lemosatik. Schweidnitz, 1850 tavaszhoz 15-én

(p. h.) Arnold tudor, község orvosa.

A Dr. BORCHARDT-féle Növény-szappan zöld betukkel nyomott fejr s az itt álló bélyeggel ellátott eredeti csakéteskában árultatik s Kolozsvárt csupán esk WOLFF testvérek gyógyosztartárában.

Szebenben: Zóhrer Ferencznél, Brassóban: Stenner, Hoffmann és Konopcséknél, M. Várahelyt: Fogarassy Demeternél, Tordán: Vélies Györgynél és Segesvárt: Misselbacher J. B-nél található.

(540) (1-2)

Hosszuszóói ev. ref. lelkész Ágoston Mózesről elloptak novb. 12-kén vasárnap délután két lovat. A lovak ismerető jegyei ezek: mind ketű egyformán barna, egyenlő termetű, zömök, kicsi, az egyének (Pajtásnak hívták) egyik füle mintha le lett volna törve tövében lógott egykissé. A másiknak (Barna neve) két első körme közepén meg volt hasadva, hátulsó lábain a csuklójában három ujjnyi vastagságu fejer karika volt, s mind két lábainak körmei fejrőárságok voltak. Egyiknek farán — ugyan ennek ilyen forma jegy AD (Aldoboly, onnan vette volt anyam) még alig látható volt, 8-9 évesek voltak. A ki megtalálandja, az a lovak becsü-árának egy tizedét kapja jutalmul a tulajdonostól.

Jelentést tehetni Kolozsvárt az ev. ref. collegiumban Ágoston Palmál, Nagy Enyeden az ev. ref. collegiumban Sámuel Józsefnél, Sároberken ev. ref. lelkész Garda Mártonnál, Balásfalván a patikánál, Háromszék Sepsz Szentkirályban öv. Ágoston Istvánnénál, és a tulajdonos hosszuszóói ev. ref. lelkész Ágoston Mózesnél.

(534) (3-3)

Megjelent Barráné és Steinnál:

ERDÉLYI NAPTÁR 1855-re.

(Másod évi folyam.)

Szerkesztő

KÖVARI LASZLÓ.

Nagy 8-rét: 176 lap. Ára 1 pft.

Ugyan e szerzőtől ugyan itt megjelent még ez év folytán:

ERDÉLYI

NEVEZETESEBB CSALÁDAI

(első fele: A-K 110 család.)

Ára a második felével 3 pft.

Továbbá:

GYÖRKE

ERDÉLYT UJBA UTAZTA,

Iskolai kéziköny. Ára 8 pft.

A kereskedelmi és iparkamara befolyása mellett szerkeszti BERDE ÁRON, tanár. —

Nyomatott a rom. kath. lyc. könyvnyomóintézte betűivel.

Kolo

V. Évnyegyed Félévre.

E lap

Iparunk vonat a tartott k tanácsos vári J. ban. O- detések.

Iparu

A

reskedel

A jó út

kül kere

Erc

kat állit

lehetőse

egy orsz

gazdászka

bünből

emelnőt

szivörög

Mos

már csal

hatni ki

hakkal sa

minden t

Már

nem anny

sa teszi

junk sat

nem állja

Vasp

A g

kedési es

Noe-galai

a jobblé r

E k

oly könny

képes rem

gondolat

gitsen ez

kormány l

Pedig

tán folyók

Szamos, e

ja nem ess

a hajót, d

jó, az köz

Folyó

nak szinte

A nemzeti

alatt a sós

lebb 1774-

katonai erő

mok gátjait

azon eszten

toltak rajta

—86-ban t

hogy mind

E sike

mos 50—60

val egyenes

e volt oly r

(* Lásd Hettl

1) Erdélyi dia

2) L. Ergänzu

Karte v.

Az Ol